

תכנה של המערכה

אפרים ברוידא

משחרבה יהדות אירופה, ויהדות רוסיה מתפוררת והולכת באפס מזון ומגע רוחני עם שאר חלקי העם, וגם יהודיות אחרות נתונות בתהליך טמיעה מחרג, נותרו בגולה רק קיבוצים מקבלים, ולא נותרים. זכות טראגית זכתה ארץ-ישראל, שהפכה למעין עם ישראל בזעיר-אנפין: הקיבוץ היחיד שחוצרה בו כמיהת ההתחדשות עם אותה רציית פות אתגית-תרבותית אשר היא סימך-היכר לעם. אילו באה פורענות ועלה הכזרת על הישוב, היו המוני יחידים מישראל מוסיפים להתקיים בגלור יות זמך-מה; אבל אפילו היו מוצאים בנפשם את העז והתשוקה להתחיל מבראשית, שוב לא היתה האפשרות לברוא מחדש צירוף של אנרגיה יוצרת-תרבות ויכולת חברתית ואופי בדומה לישוב הזה. אילו נמחק הישוב ממפת העם היהודי בעולם — ונמחקה צורתו, וכי יש קיום לאסימון-עם, שאבטיפוס שלו אבד ובית-היוצק נחרב ואיבנו?

*

לפיכך, ומבחינה זו, המערכה היא לא רק על עצמאות היהודים, אלא על עצם קיומו של העם היהודי, מכאן מתחייב הציוני לגייס את העם היהודי בהיקף ובעומק שלא ידעה הציונות עד היום. הסכנה הנשקפת לישוב ובטחון-גופו היא רק אות ובכואה לסכנה גדולה מזו המאיימת על היהודים כחטיבה של מהות בין העמים. על הסכנה הזאת עשויים לעמוד גם יסודות בעם היהודי שרעיון העצמאות היהודית אינו קרוב ללבם מעיקרו. שעות כאלה יש בהן כדי לעורר כוחות גנוזים בעם, אשר בימים ושנים כתיקונם יעמול בהם המעורר לשוא, גם בחודשה הראת שונים הבשילה פירות רבים ולא צפויים בהת-גייסות כספית של הגולה, לו ניתנו לנו אלה בשנים קודמות!

ואולם המסה אשר בה עומד העם היהודי סופה שלא תצטמצם בארץ-ישראל בלבד, והיא תתבע יותר מהשתתפות בממון ואהדה, בגידתן של בריטניה ואמריקה — של זו האחרונה מתוך פאניקה של מלחמת עולם — תביא במיבחן קשה את היהודים בארצות האנגלו-סכסיות, החרב המחולדת של „הגאמנות הכפולה“ תישלף בהכרח מזדנה, כאחיהם בכגראד ובדמשק, אפשר גם

עוד לא רפא לנו — הירפא עוד? — ממחצה הנורא של מלחמת-העולם האחרונה, וכבר ריב המעצמות מבקש לגרוס אותנו בין שיניו. את אשר עוללה המלחמה האחרונה לבית ישראל, נועד צלה של המלחמה השלישית, בטרם תבוא, לעשות לתקות ישראל — ושמה גם לשארית ישראל — בארצו. מבחינה סובייקטיבית אפשר אין אבות המזימה מתכוונים למחות אותנו מעל מפת הארץ הזאת מחיה שאין אחריה ולא כלום. דבר כזה עלול להיות אפילו למורת רוחם וענינם, ישוב יהודי כפוף-קומה, החרד לקול עלה נדף באטלאם, הנסמך על עזרת חרץ בכל שעת חירום, עשוי להיראות כדבר של תועלת לאימפריאליסטים, ואפילו לשונאיי-ישראל שביניהם. אך לא זה הגיונם האובייקטיבי של דברים. אדישותם של עמי המערב, המוחזקים „ידידים“ לישראל, כלפי מאמץ התקומה היהודי, אינה מתפרשת לשתי פנים במזרח הערבי. בגידתה המדינית של אמר-ריקה והסגר-הנשק שלה על מגיני העצמאות היהודית, על גב התערבותה המזוינת של בריטניה לטובת אויבי היהודים, הם ככתב-הרשאה ליסודות האפלים ביותר בעולם הערבי — לא פחות משהיתה אדישותם של עמי המערב שותף שוה-זכויות להיטלריוזם ברצח יהודי אירופה, המלחמה ביהודים נראית להם כמסע הציהסור בצלו ובחסותו של הצלב.

ולא זו אף זו. בתוך הריקנות הנפשית ואזלת-היד שבעקבות המלחמה, כשהרעל הנאצי אך העמיק את שרשי ישראל באירופה ומעבר לה, והפאשיזם כבר מחורש את נעוריו, מצאה לה האנטישמיות המאורגנת סדן לפטישה באקטי-ביוזם האנטי-ציוני של ממשלת הפועלים הברי-טית, האינטרנציונל האנטישמי המנומר מדמה כי אכן מצא את צפור-הנפש של העם היהודי: כל פגיעה בזה, פגיעת-מות היא.

*

והאמנם דמיון-שוא הוא? במפעל ארץ-ישר-אל שוקע מתמצית האהבה והיכולת הבנאית בישראל — אך כמה נשתייר עוד למילואים? הרבה ניתן לזרים, הרבה קפא ב„שב ואל תעשה“ בצל אמונה דתית או בצל כפירה שכלתנית, ורוב בנין ורוב פוטנציה נשרף במשרפות ההיטלריוזם.

בארצות האנגלו־סכסיות, דעת־הקהל בכללה, לא ראו ולא שמעו את היהודי המבקש לעשות את שחרור עמו לתוכן חייו. הוא אינו בגדר חריה להם. „היהודים שאני מכיר אינם רוצים ללכת לארץ־ישראל“ — הערה זו הנשמעת פעמים רבות מספור, אופינית ליחס־הגומלין בין הציר־נות האנגלו־סכסית לעם־הרוב שבצלו היא חוסה, אכן בצד מלחמת הישוב עצמו, אין לך דבר שיפקח את עיני הגויים על תכנה והיקפה של שאלת היהודים ועל רצינות האבקותם על מעמד־לאום יותר מאופי תגובתו והחלצותו של היהודי הגר בתוכם. מה כבוד תכבוש לה ציונות המדברת תמיד על צרכי אחרים ולא על תביעות עצמה והיתבעותה? כמה רבבות עולים ומגינים מאר־צות־הברית ומאנגליה היו נותנים גם למלחמתנו הפוליטית יותר ממה שיתנו לה עוד חצי מיליון כרטיס־חבר בגנוי ההסתדרויות הציוניות.

*

ספק אם יש מדינה שקמה במאמר־ארגון או במחיי־עט. מבחן יסורים ודמים הוא לעם — לכו־חו, לתקיפותו, למגמת־פניו. העם המבקש להי־פטר ממבחן זה מוחק עצמו מספר העמים. והרי במידה שההתקפה הכוללת על מאמץ השחרור היהודי יונקת מבערות, בכוחה של המערכה לערער משהו מבערות זו, במדה שכוונת ההתקפה לערער עו־החלטתם של היהודים, אין לנו אלא להשתדל ולטפח על פניה של הנחה זו.

אכן ככל שהעצמאות היא מסקנה מוכרחת משבעים שנותיו של המפעל היהודי, הריה, בש־לב זה, פרי המלחמה אשר אחרים כמו אותה עלינו, אם תיחתם עצמאותנו בגושפנקה של האומות המאוחדות ואם תיעקר הגושפנקה עקב תמרוני המלחמה השלישית — הרי חיסול המג־דט ומדיניות האנדרלמוסיה הבריטית, הרשמית והמוכרזת, הופכים את העצמאות היהודית להכרח דוחק, שאינו סובל דיחוי, כשם שמדיניות הספר הלבן עשתה אותה זה כבר לדבר בלתי־נמצע. אמריקה מדברת על לב בריטניה שתותר על הפינני — וזו, אפשר, סופה שתתפתח אם יתירו לה פינני כל התחייבות קודמת כלפי העם היהודי, ואם לא תתפתח — התשלח אמריקה את הצבא אשר היתה חוששת כל כך לסבכו בכפיית החלוקה, על מנת שישמש מחסום להקמת מדינה יהודית? ספק הוא, אך לא בגדר הנמצע. עובדה של אי־פינני תתן בהכרח את מלחמתנו בסד קשה עוד יותר מזה שהיא נתונה בו בשעה זו של בִּי־השמשות, אבל גם במקרה זה אין

יהודי אמריקה ובריטניה נתבעים מתור, ואם גם באמצעים „דקים“ יותר, להכריזו למי אמונתם: לציון או לארץ־מושבם. ומי שגחור על משלוח־נשק ליהודים מתגוננים, הן כפסע בינו ובין איסור על אוסף כספים לבנין ולמגן, ואין צריך לומר על התנדבות אישית. היש בציונות שבארצות הללו הכוח הנפשי לעמוד במסות כאלו?

החינוך שחינכה התנועה הציונית באמריקה, דרך משל, את המוניה, ספק אם יש בו כדי להכ־שירם לכך, היא הופיעה לפני היהודי כתנועת אחוה מוסרית וסיוע כספי ליהודי אירופה נטולי־הבית, אך בדרך כלל נתנה את דבר ציון כעיסור ותוספת־נוי לאמריקניות שלו. היא לא באה לפניו כתנועה מהפכנית המחייבת אותו ותובעתו תביעה אישית, אלא נכנעה לנטיות הנוחות והשלחנות של האיש היהודי הממוצע. „אמריקה אינה גלות“, הנעימו באזני ציוני אמריקה חשובי מנהיגיהם, ברי, תפיסות וסיסמאות אלו הן פרי המציאות וההסתגלות אליה. אך כלום אין סתירה עמוקה בין ציונות וסתגלות? כל התנגשות בין הכרתו היהודית ובין מדיניות ארצו תבוא עליו על היהודי כחתף, וכי יש תפקיד דוחק יותר — פרט לצרכי החזית עצמה — מלחסן חיסון רוחני את „העורף“, והוא מרבית העם היהודי, למערכות גורל הבאות עליו?

*

ואף זו: המערכה אשר מצאתנו עלולה לת־בוע עזרה בכוח־אדם מן הגולה, וקשה לקבוע תחומים בין החלצות דחופה לשם תגבורת זמנית ובין עליה של קבע לשם חיזוק מתמיד. אולי תעשה גם כאן עמידת הישוב מה שלא עשתה הציונות במשך שנים, אולי תצליח להדריך מנור־חתו של הנוער היהודי באמריקה, היל־מילואים פוטנציאלי כביר, ולהפוך התעוררות רגשית להת־עוררות מוחשית, אישית. הצטרפותם של יהודים „מערביים“ במספר ניכר למערכות העליה וההגנה יש לה בכל הזמנים משקל־סגולה בחשבון העתיד היהודי, אך בשעה זו דוקא יש לה חשיבות אשר לא תסולא. ברית לא־קדושה זו של פקידות אנגלו־אמריקנית שמרנית עם הפיאודליזם הער־בי, של אסטרטגיה־נפט וסוציאליסטים קצרי־ראות עם ספיחי האנטישמיות הלוהמת, ברית המתנכלת לתקות ישראל בארצו, שואבת לא מעט מכוחה וחוצפתה מתוך המעין המתגבר של הבערות וחר־סר־הדמיון המצויים בכל פינה שאתה פונה בכל הנוגע ליהודי ולמשאת־נפשו. האדם מן השוק

*

גדולה האחריות לשמירת הישוב הנה אשר כמוהו לא קם לישראל בכל דורות פיזורו, וכיום אין לו הליפין. אם יש לו חיל-מילואים לישוב הנה, הרי רק במידה שהוא עצמו קיים. שיקול רב-יכות הוא, אך אין הוא שיקול יחיד ואף לא שיקול מכריע. הישוב הזה רואה גם את עצמו ככלי גאולה, וראייה זו היא מיסוד עצמותו. המת-עלם מכך ומעלה את יחוד-ערכו ומעמדו של הישוב על ראש כל חשבון, לנפשו של הישוב הוא חוטא, שהרי מבלעדי חירות ובטחון למאות אלפי שבי-גולה אין צידוק לקיומו של הישוב הזה כשם שאין טעם לחייו.

הדאגה לנפש הישוב אינה נופלת בחשי-רותה מהדאגה לגופו, ובשעת מלחמה לא כל שכן. החינוך הוא עצם מעצמה של מלחמה — אם אין היא בגדר מריבה ברוטאלית חסרת שחר, והן לא מעט מסיכוי עמידתנו מותנה במידת היכולת אשר בנו להתנסות ביסורים של מלחמה על העיקר, וכל כך בלא לסרס את צלמנו כאדם וכעם. עצמאותנו תיולד בתוך המערכה. בטוהר גדלה של המערכה נערץ איפוא גם אפיה של עצמאותנו. טיבו של ארגוננו בתוך סבלות המערכה ישפיע על האוירה שתיברא סביב רעיון העצמאות היהודית בעם ומחוצה לו. חלוקה צודקת של סבל כלכלי היא הכרח. משמעת פוליטית בהאב-קוּת אף היא הכרח. ליכוד בכל מחיר? לא בכל מחיר. תחת צעיפו המגלה והמכסה כאחד של הליכוד אפשר להצניע הרב המכוונת ללב העצמ-אות היהודית. אין תפקיד גדול לתנועת הפועלים העברית בתקופה הקרובה מאשר לנטוע ברחבי העם, וגם בחלקים „הבלתי פוליטיים“ שבו, את כושר ההבחנה בין תוכנה של העצמאות לקליפתה. חובה היסטורית היא לתת להם — ביתר הצלחה מלשעבר — בינה להבדיל בין ריבונות העם להשתלטות עליו; בין תביעת צדק כלכלי וחי-רותי להתיימרות בו; וממילא להבחין בין המע-מד בעם, המבקש על-פי הגיון חייו את ביטול המשטר המעמדי, ובין אבירי הפראזה הלאומנית המבקשים לעשות גם את חלום-הדרורות היהודי כלי-קיבול לעוול חברתי והשתלטות מעמדית. מי ששוכח בעיצומה של מערכה את הדב-רים הללו, עלול להגיע לסופה של המערכה כשנפשו מקופחת ואין גם חצי נכסי רוחו בידו. כעובר במעי אמו, מקופלת עצמאותנו המדי-נית בתוך עצמאותנו הרוחנית ההכללית. אך יותר מעמים אחרים עלינו להישמר מהקים את

ליהודים דרך זולת העצמאות והמלחמה עליה. גם אם תעלה זתבוא המזימה האנגלית אמריקנית במלואה והאסטרטגיה המערבית תש-תלט על הארץ במסוה „נאמנות“, צריכים מוסדות העצמאות היהודית לקום במלוא ההיקף האפשרי בסמכות ובשטח בכל שעה נתונה. אשר נחזיק בידנו נחזיק — ועל השאר נוסיף להיאבק. אם אי אפשר לעצמאותנו להת-גשם במחי אחד ובהעלם אחד — מחמת תנאים שאין לנו שליטה עליהם — תיהפך איפוא לתהליך דינאמי העולה בשלבים קצובים ומהירים, גם אם ידחפו את חילות-המגן שלנו למחצרת, גם אם יטילו הסגר דיפלומאטי על מוס-דות ההנהגה והשלטון היהודי — אין לנו ברירה אלא להשיב מלחמה לפי כוחנו. היהודים יסרבו להכיר בשלטון-זרים. הם ימלאו את החסר למוס-דותינו מבחינת הכרת-חוץ על ידי הגברת כוחם וסמכותם המוסרית מבית. צורות המלחמה תסת-גלנה בהכרח לתנאים החדשים. אך תוכן המלחמה לא ישתנה.

עצמאות יהודית בעלמא? על עצמאות יור-דית מקוצצת, על „מדינת-נתיקן“ קיקיונית, נטולת כושר קליטה וגוונות, מוכנים גם ראשי אויבינו לסמוך ידם. אך כמונו כמוהם יודעים, מטרת המל-חמה האמתית מהי. כמונו כמוהם גלחמים על הזכות — או שלילתה — להעלות המוני יהודים מתוך חיים של התנוונות אל חיים של חשיבות. „מעמד אומה“ לחמשה אחוזים מעם נטול-בית, המוסיף להתלבט בבעיותיו ללא מוצא, — דבר זה אינו מעמד ואינו אומה. אבטונומיה וצל-שלטון המוצעים לנו בתכנית מוריסון-גריידי, מן הסתם היינו מקבלים אותם בסבר פנים בימי התורכים הרחוקים וה„שאנגנים“. אז עוד היתה לנו (כביכול היתה לנו) שהות להמתין, ואולם אותה תכנית אנגלו-אמריקנית מוגשת לנו בעידן ההשמדה ודהרת ההתנוונות היהודית. והיא עולה לפנינו לאחר שבעל המנדט יצא למלחמה על עצם האפשרות של חיים חדשים לשבי-גולה. רק משום כך הפכה העצמאות ממטרה „סופית“ למכשיר שאי אפשר בלעדיו אפילו שעה אחת. עתה שוב אין אנו רשאים להחליף כלי-גאולה בכלי-גולה, אפילו יהיו מעוטפים שיראין של מלכות. עם שבעי-סורים ומפוכח אנו משנלך שבי אחרי קליפות ריקות. הבחנה זו בין עיקר לטפל אף היא יסוד במלחמתנו וקריטריון יחיד לתב-שילים פוליטיים חדשים אשר מיטיבינו יעלו על שולחנו לבקרים.

המתחדשת הוצברה מיבשות ואקלימים תרבור תיים ומדיניים שונים. הארץ היהודית נועדה לש" בת על אם הדרך בין יבשות וגושי שלטון עולמי מיים. בהתפתחותו הרוחנית של ישראל נשתקפה עובדה זו לא מתמולי-שלשום. תנועת הפועלים העברית, שרקמה את עיקר המסכת החברתית של הישוב, הגשימה בחייה ובעשייתה את כיסופי הגאולה האנושית והחברתית של ישראל. והיא זיווגה להם גם את להט קוצר-הרוח החברותי שהביאה ממזרח אירופה גם את המסורת החירור תנית העמוקה שלמדה מן המערב. היא נוכחה לדעת מבשרה, ומנסיון העמים, כי אין תקנה לעולם אלא בזיווג השניים. בטובתנו או שלא בטובתנו נועדנו, כביכול, לשמש בריח. מבר טים אנו בחשדנות על דימוקראטיה פורמאלית גרידא, המתעלמת, אם מעט ואם הרבה, מתכנה הכלכלי והחברותי — ובאותה חשדנות אנו רואים משטר דיקטטורי כליכול הנוטל רשות לעצמו לשעבד את היחיד ולגזור על רוח האדם. הטוב בשני המשטרים קרוב לנו — ונפשנו סולדת מליקויי שניהם. העצמאות היהודית ומדיניותה אי אפשר להן שלא להסיק מסקנה מעובדת רוח כבירה זו.

מדינתנו לא תיכון לא כבית-המרי ולא כבית-מרדות. לא סתגלנות ולא התבודדות תהיה מגמת-פנינו. גם בשעת שיתוק למצפוננו של עולם, לא ניכנע לרוח מרירות ואכזבה. "קראתי למאהבי המה רמוני", נסיון עתיק הוא ומתחדש בכל יום. אך כלום יש לנו ברירה זולת זו: לעשות את המוטל עלינו — ולהאמין?

ואולם גם לפתח קלות האמונה וההתלהבות חטאת רובץ. התפעלות-בזק ממאהבים חדשים אין סכנתה פחותה מבטחון-יתר — "על אף הכל" — במאהבים שהכויבו. היציבות הנפשית היא אמה של יציבות מדינית. ככל שנשפיל להיות עצמאיים במלוא רוחב היינו ושטחנו — מתוך כבוד ועקשנות ושלמות-אדם — יגבר האמון והבטחון בנו בשני המחנות הערוכים זה מול זה בעולם כיום. פירצה קוראת להשתלסות, חולשה — לאפוטרופסות. כוח יהודי, הנאמן לדרכו שלו, שאינו אץ להשתעבד ולהשכיר חרבו, העושה עבודתו ללא פזילה לכאן ולכאן, יהיה — וסופו שיוכר — כערוכת ייצוב בין המעצמות בחלק עולם זה. למדיניות זו של עצמאות מדינית ורוחנית, בלא לב ולב, עלינו לכוון את צעדינו מתוך אותה רוח של אי-כניעה אשר הדריכתנו עד היום בקרב.

עצמאותנו הרוחנית על יסוד-אכזב של מילי-טאריזם וכפירה צינית בערכי אדם. מישטר הגנה הכרחיים הוא לנו. עוד ימים רבים — עד אשר יוואש העולם הערבי ורועיו האנגלו-סכסיים מרע-יון עקירת היהודים או הכנעתם — נהיה נתונים בעול צבאי כבד. אך אין מכאן מסקנה כי דרושה לנו מדינה צבאית. אנשי-מגן שלנו אינם סרדיו-טות, ואינם צריכים לשאוף לכך. נתן דעתנו שיר סיפו להיות מעורים בעם ומשמשים אותו, ולא נוהגים בו שררה; ושיוסיף הנוער לראות את ההגנה כזכות, אך לא כזכות-יתרה. גופנו, אך לא רוחנו, יכף לפי מידת צרכיה של המערכת. המאמץ הטוטאלי אשר הוטלנו לתוכו מן ההכרח ומן הראוי שישמש אסכולה ובית-מירוק לדימוקראטיה היהודית המתרקמת. נשמור איפוא את המאמץ מסירוט דמותנו והנמכת קומתנו הרוחנית. המערכה אסור שתשמש עילה לדר חים, תירוץ לגחשלים, תיפוי לאויבי הרוח והחיי-רות. המערכה אינה רק פרודור לעצמאות. היא הפרודור והטרקלין. היא היא העצמאות. היש גיה הגדולים של תנועת הפועלים העברית, ושל החברה העברית החדשה בכלל, צמחו לא מתוך שעבוד היחיד וטשטשו, אלא מתוך אותו איזון בין ערך היחיד ושליחות הכלל שהוא אולי מיסודי תרומתו של ישראל לתרבות העולם. ככל אשר יגדל — ובהכרח יגדל — ערכם של שיקולים צבאיים בחשבון תינו, וככל אשר תכבד עלינו — ובהכרח תכבד — המשמעת של שעת חירום, נראה שיקולים אלו ומשמעת זו כצורך ארגוני, כמצוה שהזמן גרמה, אך לא כבסיס לאידיאולוגיה. אם תוסיף תנועת הפועלים העברית לשמור אמונים, כאשר שמרה, למיטב החזון החברותי אשר אישר צעדיה מראשיתם, הלא תחסן את העם מראות את המדינה ראייה פאשיסטית, כמין יצור כולל שכל היחידים הם חלקיו המשועבדים לו. היא תוסיף לראות את היחיד כחטיבה בת-ערך, שהמדינה לשמו, ולא כאסקופה נדרסת למדינה.

*

אם לא נדון דין שמיטה את גחלתה הרוחנית של התנועה, ונבדוק אותה לאור מצוקות ימינו, נמצא שמתחייבות ממנה גם מסקנות פוליטיות חיצוניות ומסקנות אלו עולות בקנה אחד עם מעמדנו הגיאוגרפי, האסטרטגי והשלטוני. רעיון אי-הסתבכותנו ואי-התערבותנו בריב המעצמות נובע לא רק מהעובדה שקטנים וחלשים אנו מדי שנכניס ראשנו בין הרים גדולים. הוא תוצאה הכרחית מעצם טבענו. האומה היהודית